

Utrikesutskottets betänkande

1979/80: 21

med anledning av proposition 1979/80: 106 om Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) organisation och verksamhetsformer, m. m.

Propositionen

Genom propositionen bereds riksdagen tillfälle att ta del av vissa förändringar i SIPRI:s organisation samt föreslås skattefrihet för vissa kostnadsersättningar till SIPRI:s utländska forskare.

I föreliggande betänkande behandlas endast propositionens förslag till organisatoriska förändringar. De delar av propositionen som avser skattefriheten har hänvisats till skatteutskottet.

Regeringens förslag har föregåtts av en utredning (Ds UD 1979: 1) som är fogad som bilaga till propositionen.

Stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI) grundades efter beslut av riksdagen år 1966 (prop. 1966: 76, SU 1966: 88, rskr 1966: 203).

Under de år som gått sedan institutet grundades har SIPRI gjort en viktig insats på det internationella nedrustningsområdet. Genom institutets rikhaltiga publikationsverksamhet har nedrustningsförhandlare och opinionsbildare i hela världen kunnat förse med fakta och analyser vars tillförlitlighet och användbarhet har vunnit internationellt erkännande. Till särskilt stor nytta synes SIPRI:s skrifter ha varit för små och medelstora stater, som å ena sidan har ett vitalt intresse av att aktivt driva nedrustningsfrågorna men som å andra sidan saknar stormakternas resurser att själva skaffa fram det nödvändiga faktaunderlaget för nedrustningsförhandlingar.

Det bör därför vara ett starkt svenskt intresse att SIPRI kan fortsätta sin verksamhet i enlighet med de riktlinjer som ursprungligen avsetts. Genom att ställa medel till förfogande för institutets verksamhet, och samtidigt göra klart och trovärdigt att institutet vad gäller forskningsinnehållet och forskningsinriktningen inte är föremål för påverkan av svenska statliga myndigheter, gör Sverige en insats för det internationella nedrustningsarbetet. Denna uppfattning har kommit till uttryck i flera partimotioner i riksdagen under innevarande och tidigare riksmöten, heter det i propositionen.

Sedan SIPRI grundades har emellertid vissa problem i institutets verksamhet uppstått. Ett har gällt frågan om hur institutets internationella karaktär och oberoende ställning skulle låta sig förenas med *den nya lagstiftningen i Sverige på arbetsrättens område*, främst lagen (1974: 12) om anställningsskydd. Denna lag kunde framstå som svår att förena med

de principer rörande forskarrekruteringen till SIPRI som fastslogs i ovan nämnda proposition, nämligen att rekryteringen skulle präglas av flexibilitet och att institutets styrelse skulle ges befogenhet att avgöra forskarstabens lämpliga sammansättning.

SIPRI-utredningen betonar vikten av att institutets internationella karaktär och oberoende ställning bibehålls, även under den nya arbetsrättsliga lagstiftningen i värdlandet Sverige. Det faktum att SIPRI såsom svenskt rättssubjekt, en organisation som tillkommit som resultat av ett svenskt riksdagsbeslut och inte ett mellanstatligt avtal, omfattas av svensk arbetsrättslig lagstiftning utgör enligt utredningen inte något hinder för att även fortsättningsvis bibehålla ett institut som till sin karaktär är internationellt och som i sin forskningsverksamhet är helt oberoende av svenska statliga myndigheter. Utredningen hänvisar härvid till det kollektivavtal som medger institutet rätten att visstidsanställa forskare liksom till det faktum att lagen (1976: 680) om medbestämmande i arbetslivet visserligen ålägger arbetsgivarsidan informations- och förhandlingskyldigheter men inte fråntar SIPRI:s internationella styrelse beslutanderätten i frågor rörande institutets forskning.

I likhet med de flesta remissinstanser som yttrat sig i denna delfråga instämmer föredraganden i stort i det resonemang och de slutsatser på det arbetsrättsliga området som framförs i utredningen. Det kollektivavtal som i februari 1978 slöts mellan SIPRI och Statstjänstemannaförbundet får anses utgöra en tillfredsställande lösning när det gäller att säkerställa institutets möjligheter att visstidsanställa forskare för konkreta forskningsuppgifter. Som utredningen påpekar ger kollektivavtalet som sådant uttryck för en beredskap hos arbetstagersidan att godta SIPRI:s särskilda behov av att utnyttja vissa möjligheter till avvikelser från lagen om anställningsskydd.

SIPRI-utredningen konstaterar att den inte heller i övrigt funnit skäl att föreslå några genomgripande förändringar i institutets organisatoriska struktur med ett rådgivande, internationellt sammansatt vetenskapligt råd, en beslutande styrelse och en institutsdirektör som verkställande chef och under styrelsen ansvarig för den pågående forskningsverksamheten.

I syfte att allmänt aktivera *institutets vetenskapliga råd*, som sedan år 1966 endast sammanträtt två gånger, föreslås att det i institutets stadgar fastställs att detta skall sammanträda i Stockholm minst en gång vart femte år. Regeringen ansluter sig även i detta stycke till utredningsförslaget.

Beträffande *institutets styrelse* och *institutsdirektören* innebär utredningens viktigaste förslag att mandattiden för dessa förordnanden begränsas till högst två femårsperioder. Regeringen ansluter sig till förslaget. Till skillnad från utredningen anser dock regeringen övervägande skäl tala för att bestämmelsen träder i kraft omedelbart, utan övergångsbestämmelser.

När det gäller *biträdande direktören* vid SIPRI anser utredningen skäl tala för att denna post ges en formell ställning som bättre motsvarar den

reella arbets- och ansvarsbördan. Sålunda föreslås bl. a. att biträdande direktören formellt skall ha ställning som institutsdirektörens ställföreträdare och att regeringen, efter inhämtande av förslag av SIPRI:s styrelse och personalorganisation, skall utse innehavare av tjänsten. Regeringen tillstyrker utredningsförslaget som enligt dess mening kommer att innebära en bättre preciserad arbetsfördelning inom institutet.

Likaså finner regeringen skäl att ansluta sig till utredningsförslaget om inrättande av ett *forskarkollegium* inom institutet med uppgift att bereda ärenden som rör planeringen och genomförandet av institutets forskning samt spridningen av forskningsresultaten.

Av propositionen framgår vidare att regeringen avser återkomma till frågan om SIPRI:s framtida resursbehov i samband med behandlingen av SIPRI:s anslagsframställning för budgetåret 1981/82.

Utskottet

Utskottet har inte något att erinra mot det som i propositionen anförs om ändringar i SIPRI:s organisation.

Utskottet hemställer

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 15 april 1980

På utrikesutskottets vägnar
ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdson (s), Torsten Bengtson (c), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Olle Göransson (s), Ingrid Sundberg (m), Mats Hellström (s), Sture Ericson (s), Per-Olof Strindberg (m), Jan Bergqvist (s), Sture Korpås (c), Axel Andersson (s) och Linnea Hörlén (fp).

